

MAKTABGACHA TA'LIM YOSHIDAGI BOLALARNI BADIY ADABIYOT
BILAN TANISHTIRISH ORQALI ULARNING ESTETIK TARBIYASINI
RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYASI

Latipova Salomatxon Kadirovna

Andijon viloyati, Paxtaobod tumani Paxtaobod pedagogika kolleji o'qituvchisi

Kalit so'zlar: *adabiyot, texnologiya, faoliyat, estetika, nutq, til, muloqot*

Barchamizga ma'lumki, Prezidentimiz tomonidan yildan-yilga maktabgacha ta'lim tashkilotlarini rivojlantirishga qaratilgan islohotlarning amalga oshirilayotgani bejizga emas. Zero, maktabgacha ta'lim tizimlarining ilk bo'g'ini ekan, boshqa ta'lim tizimlarining poydevori hamdir. Demak, bolalarning kelajaklari ham shu yerda bunyod etiladi. Zero, Prezidentimizning – "Yoshlarimizga munosib ta'lim berish, ularning ilm-fanga bo'lgan intilishlarini ro'yobga chiqarishimiz kerak. Shu maqsadda maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishimiz, o'rta va oliy o'quv yurtlarining moddiy-texnik bazasini, ilmiy va o'quv jarayonlari sifatini tubdan yaxshilashimiz kerak. — Maktabgacha ta'lim tizimiga alohida e'tibor qaratayotganimiz bejiz emas, — dedi Shavkat Mirziyoyev. — Yoshlar tarbiyasiga bugundan e'tibor bermasak, ertaga kech bo'lishi mumkin"⁷ deb ta'kidlashlari bejiz emas.

O'sib kelayotgan yosh avlodni muayyan maqsad yo'lida har tomonlama kamol toptirish, uning ongi, dunyoqarashi, e'tiqodini o'stirish, xulq-atvorini tarkib toptirish maktabgacha ta'lim muassasalaridan boshlanadi va bugungi kunda bu masala muassasalarning dolzarb muammolaridan sanaladi. Hozirgi davrda har tomonlama rivojlangan barkamol insonni tarbiyalashning maqsad va vazifalari ma'naviy boylik, axloqiy poklik, jismoniy mukammallikni o'zida mujassamlashtirgan ijtimoiy faollikni tarbiyalashni taqozo etadi. Zero prezidentimiz – "Qaysi sohani olmaylik, biz zamonaviy yetuk kadrlarni tarbiyalamasdan turib biron-bir o'zgarishga, farovon hayotga erisha olmaymiz. Bunday kadrlarni, millatning sog'lom genofondini tayyorlash, avvalo, maktabgacha ta'lim tizimidan boshlanadi", deb jon kuydirib ta'kidlashlari buning dalilidir⁸.

Ma'lumki, bola tarbiyasidek o'ta mas'uliyatli vazifani amalga oshirishda, shubhasiz, badiiy adabiyotning alohida o'rni bor. Bu borada tarbiyalanuvchilarning ilk yoshidan boshlab yaxshilikka, hamjihatlikka, chaqqonlikka, do'stona munosabatlarni shakllantirishga yo'naltirilgan badiiy adabiyot bilan tanishtirish muhim ahamiyat kasb etadi, va albatta badiiy adabiyot orqali ularning axloqiy fazilatlarini o'sib boradi. Chunki, har qaysi davrda yosh avlodning axloqiy fazilatlarini tarbiyalash muammosi, uning keskinligi eng muhim omillardan biri hisoblanib kelgan. Shuni alohida ta'kidlash joizki, butun dunyoda sodir bo'layotgan ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy o'zgarishlar bizning jamiyatimizga

⁷O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga murojaatnomasidan.

⁸O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2017-yil 17-oktabr kuni "Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish masalalari"ga bag'ishlab o'tkazilgan yig'ilishda so'zlagan nutqidan.

ham yetarlicha ta'sirini o'tkazib, axloqiy qadriyatlar va xulq-atvor me'yorlari sohasidagi salbiy o'zgarishlarni keltirib chiqarmoqda, zamonaviy bolalarni axloqiy tarbiyalashda salbiy tendentsiyalar paydo bo'lmoqda: kitoblar fondi yo'qolib bormoqda, ularning o'rnini televizor va kompyuter ekranlari, gajetlar egallab bormoqda. Jamiyatimiz va davlatimizning buguni va kelajagi hisoblangan bolalarning ma'naviy-axloqiy salomatligini ta'minlashda, ularni madaniy meroslarimizga hurmat ruhida tarbiyalash, tarixiy va madaniy an'analarimizni asrab-avaylashga o'rgatish, ona vatanga sadoqat ruhida kamol toptirishda shubhasiz badiiy adabiyotning o'rnini beqiyosligi barchamizga ma'lum. Shu sababli, ta'limni rivojlantirishning maktabgacha ta'lim bosqichida badiiy adabiyot yosh avlodni tarbiyalashning eng omillardan biri hisoblanadi. Badiiy adabiyot bolani kamolatga etkazadi, ma'naviy ozuqa, bilim, taerbiya berish bilan birga uni estetik qobiliyatlarini shakllantiradi.

Badiiy adabiyot san'atning murakkab va serqirra turi bo'lib, u insonda yuksak ma'naviyatni shakllantirishning ta'sinchan vositasidir. Badiiy adabiyot - bu inson tan olingan ma'naviy tamoyil, ezgulik, sevgi, rahm-shafqat ob'yektidir. Maktabgacha yoshdagi bolani hayotiy vaziyatlarda va odamlarning o'zaro munosabatlariga jalb qiladi, unga o'zi nimani quvontirishi va nimani xafa qilishi, nimaga qoyil qolishi va nimaga norozi bo'lishi, nimani qadrlashi va nimadan bosh tortishi, nima tashvishi, xushyoqish va antipatiyalarga nima sabab bo'ladi. Bu erda hissiyotlar kurashida ong va qalbning shaxsiy fazilatlarini rivojlanadi, o'zini adabiyotda jamlangan insoniyatning ma'naviy tajribasi bilan boyitadi.

U bolaning his-tuyg'ularini rivojlantiradi, xayolini tarbiyalaydi va o'zbek adabiyotining eng yaxshi namunalarini bilan tanishtiradi. Bu namunalar o'zining ta'siri jihatidan xilma-xildir: hikoya orqali bolalar so'zlarning aniqligini, ma'nodorligini anglab oladilar; she'rlardan esa ularning musiqaviyligini, kuylanuvchanligini, ohangdorligini bilib oladilar, xalq ertaklari bolalarga tilning ifodaliligini, mazmundorligini ochib beradi, nutqning xilmaxilligini, hazil- mutoyibaga boyligini bolalarning ko'z oldida namoyon qiladi.

Badiiy so'zning ko'taruvchi ta'siri ta'sirida bola o'zi ma'lum xulosalarga keladi. Har bir badiiy jihatdan to'la kitob hayotning bir qismidir, u bolani o'z hayotining cheklangan doirasidan yangi, hali tajribaga ega bo'lmagan tajribaga chaqiradi. Bu tegilmagan narsalardan o'tish, o'z pozitsiyangizni egallash, qaror qabul qilish uchun tanlov qilish imkoniyatini ochadi. Adabiyot bolalarga xos bo'lgan ijtimoiy xulq-atvor me'yorlarini qalbga mahkam tutilgan xatti-harakatlarning ichki regulyatorlariga aylantirishga qodir. Hamdardlik va o'z fikri orqali olingan xulosa odamga "tana va qon" ga kirib, "sezilmasdan olib borishi" mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasining qonuni. Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida. T.: 2019-yil 16-dekabr, O'RQ-595-son. Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 17.12.2019-y., 03/19/595/4160-son).

2. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz.-T.: O‘zbekiston, 2016.- 56 b.
3. Abduhakimova M.K. O‘zbekiston Respublikasida maktabgacha ta’lim tizimi taraqqiyotining tashkiliy –pedagogik asoslari (1991-2000 yy). Avtoref. ped.fan.nom.-T.: 2004.-22 b.
4. Abduraximova D.A. Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarni axloqiy ruhda tarbiyalashda xalq ertaklaridan foydalanish. Avtoref. ped.fan.nom.T.:1998.-25 b.
5. Abobakirova O.N. Sovremeniye problemi i innovatsionniye podxodi podgotovki detey k shkole//Molodoy ucheniy. Moskva, 2015-№3.